

ПРИМИРЕННЯ ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ КОНФЛІКТНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У статті розглянуто деякі соціальні та лінгвістичні особливості комунікативної ситуації примирення; описано стратегії, тактики і прийоми реалізації комунікативного наміру примирення; з'ясовано спеціалізовані й допоміжні засоби вираження прохання про вибачення та згоди це прохання прийняти; охарактеризовано деякі невербальні маркери, що супроводжують дискурс зі значенням примирення; а також визначено місце і функції комунікативної ситуації примирення в конфліктному дискурсі.

Конфліктна міжособистісна взаємодія виступає досить поширеною комунікативною практикою [1: 77], а негативні емоції вербалізуються в дискурсі частіше. Як наслідок, поняття "конфлікт", "суперечка", "протиріччя", "конфронтація" і "протидія" міцно ввійшли до лексики носіїв різних мовних культур [2: 12]. Проте будь-яка міжособистісна взаємодія, у т. ч. й комунікативна, має орієнтуватися на досягнення взаєморозуміння, згоди, гармонії, що є запорукою її успішності та результативності. У зв'язку із цим учасники дискурсу шукають вихід із конфліктної ситуації, який би більш-менш цілковито задовольняв їхні інтереси чи потреби, а також спрямовував діалог у "правильне" русло. Бажання уникнути або залагодити конфліктну ситуацію зумовлює використання мовцями принаймні двох стратегічних ліній мовленнєвої поведінки, а саме: нейтральної та кооперативної. Нейтральна стратегія, або стратегія уникнення [3: 46], пов'язується з ігноруванням одним із мовців свого явно чи потенційно налаштованого на створення комунікативної незручності співрозмовника. Інакше кажучи, такий учасник дискурсу "відмовляється" брати участь у конфлікті або докладає зусиль "для здійснення власних комунікативних цілей та інтересів на користь цілей та інтересів партнера" [4: 52]. Кооперативна стратегія виходу з конфлікту полягає в налагодженні стосунків виключно кооперативним, мирним способом, із застосуванням низки регулювальних засобів. Така лінія поведінки термінологічно йменується як конструктивна та реалізується через переговори й спрямування конфлікту в раціональний формат [3: 52]. Основу конструктивної лінії поведінки мовців у комунікативному просторі становлять принцип ввічливості / такту, і принцип кооперації, що спрямовані на запобігання можливих / реально існуючих конфліктних ситуацій [5].

У фокусі нашої уваги – комунікативна ситуація примирення як один із способів кооперативного виходу із конфліктної міжособистісної взаємодії. Це часто зустрівається комунікативна ситуація, що виконує корегульну і превентивну функції [6: 98] та регулюється етикетом спілкування. Компроміс, взаємні поступки й зближення позицій [7: 120] у підпорядкованому соціальним і мовленнєвим конвенціям кооперативному діалозі відбуваються завдяки усвідомленню його учасниками того, що "людина, яка відчуває на собі негативні наслідки дій іншої людини, не може оцінювати подібну поведінку як позитивну" [8: 83]. Як наслідок, перегляд мовцем своєї позиції у світлі глобальніших інтересів [7: 120] зумовлює виникнення поступок, коли краще "отримати хоч що-небудь, ніж усе втратити" [7: 172] й зберегти добрі взаєностосунки з комунікативним партнером. Відповідно, ознаками комунікативної ситуації примирення виступають вибачення; вираження жалю з приводу поведінки в минулому; поступки в спірному питанні; пропозиція компромісу; вираження розуміння проблем співрозмовника; визнання законності його точки зору; розкриття стосовних конфлікту думок, почуттів, мотивів і подій минулого; пошук взаємовигідних рішень; прохання про чесний зворотний зв'язок; вираження добрих почуттів; прийняття особистої відповідальності за частину проблеми тощо [6: 312-313], що показують бажання і готовність розв'язати конфлікт взаємоприйнятним шляхом.

Зі структурного погляду, примирення виступає завершальним етапом конфліктної взаємодії, якому передують передконфліктна ситуація, інцидент, ескалація конфліктогенів і кульмінація, та повертає взаєностосунки мовців у доконфліктний стан (етап постконфліктної ситуації).

Комунікативний акт примирення в українському літературному дискурсі є взаємодією мовленнєвих актів адресанта й адресата. Висловлення ініціатора діалогу засвідчує усвідомлення мовцем своєї провини [9: 36] – кривду, образу, недобрий вчинок, скоєний мимохіть чи навмисне [10: 293] – та містить прохання про вибачення; реактивний же мовленнєвий крок містить згоду це прохання прийняти, оскільки "лише ситуація прощення вирівнює взаєностосунки до нормального етикетного рівня" [8: 84]. У комунікативних ситуаціях примирення ініціативні висловлення маркують почуття провини його автора й вживаються ним з метою мінімізувати / нейтралізувати завдану співрозмовникові образу та підтримати позитивну тональність спілкування [11]. При цьому почуття провини пов'язується з осудом своєї дії самим індивідом незалежно від того, як до цієї дії поставилися чи можуть поставитися оточуючі, а тому активізує такі емоційні стани, як жалкування, самоосуд, сором [11], що знаходять свій вияв у репліці-акції. Відповідно, висловлення-прохання про вибачення / примирення – це гібридний мовленнєвий акт, що поєднує дві рівноправні інгерентні складові іллокутивної сили вибачення: емотивну – вираження мовцем психологічного стану провини й сорому та спонукальну – прохання адресата про надання вибачення [12: 98]. При цьому мета адресанта полягає в спонуканні реципієнта до такої реакції, "яка б виконувала функцію згоди на вибачення чи сприймала вибачення, хоча б у формі "відмічено" [13: 69], маркуючи ступінь зацікавленості ініціатора в ньому – сильний

або слабкий / формальний. Усвідомлення адресантом своєї вини і намагання спокутувати її виражається в дискурсі спеціальними висловами, вибір яких залежить від "величини", "розміру" провини [9: 36] й обраних мовцем мовленнєвих стратегій: як експліцитних, так й імпліцитних. Експліцитні мовленнєві стратегії вибачення актуалізуються в таких семантичних структурах, як висловлення жалю, запропонування свого вибачення та прохання про вибачення. Імпліцитні мовленнєві стратегії вибачення є варіативнішими і включають пояснення причин завданої слухачеві образи; прийняття мовцем відповідальності за образу (через експліцитне самозасудження, вираження відсутності наміру образити, визнання мовцем своєї незграбності, згоду зі звинувачуваннями); пропонування компенсації або залагодження негативних наслідків своєї дії та обіцянка про уникання помилок у майбутньому [11]. У дискурсі зазначені вище стратегії реалізуються через низку конкретних тактик і прийомів. В основі висловлення-прохання про пробачення / примирення лежать такі мовленнєві тактики, як "апеляція до попереднього позитивного досвіду спілкування", "вербалізація позитивного ставлення до співрозмовника / об'єкта примирення", "виправдання власних дій, що призвели до конфлікту", "пошук значущого аргументу примирення" [14: 8] та ін.

Використовувані мовцем-ініціатором примирення стратегії, тактики й прийоми визначають конкретні засоби вираження прохання про вибачення. Як правило, в українському літературному дискурсі прохання про вибачення виражається: 1) дієсловами *вибачати, пробачати, прощати* другої особи однини чи множини наказового способу (рідше дієсловом третьої особи дійсного способу зі значенням невпевненості) самостійно або в комбінації з особовим займенником / іменником у формі знахідного відмінка; 2) дієсловами *сердитися, ображатися, гніватися* із заперечною часткою *не*; 3) описовими зворотами; 4) етикетними фразами *прошу пробачення / вибачення*; можливе вираження із залежним інфінітивом *прошу мене пробачити*, напр.: (1) – *...Якщо ж бо в розпачі ти проклинатимеш мене і всіх, що кинули тебе і на Дніпрі не вмерли, – против я тебе наперед, така вже доля і ти мене прости.* – *Прощаю, тільки найди мене* (О. Довженко); (2) – *Не гнівайтесь, почувла вашу згадку! По неправді судила, і не в той бік, що ви, не про добре, а про лихе. – Чого гніваєтеся? Бідую ступлені докупи* (В. Барка); (3) – *Ви ж на нас серця не майте...* Так уже воно склалося... – *А чого б це я на вас гнівалася?* (А. Дімаров); (4) – *Тоді я прошу пробачення: мені здалося чомусь, що ти багато відважніш самого себе.* – *Ну, добре. Постановимо, що розмову скінчено* (М. Хвильовий).

Ініціативні висловлення можуть містити номінації емоційного стану, слова з семантикою каяття, виправдовування, визнання своєї провини, обіцянку виправитись [12: 98], а також називати причини розбіжностей, що виникли між співрозмовниками, тощо. Оскільки ініціативні висловлення зі значенням каяття – це одиниці, спрямовані до певної особи, вони містять звертання (апелятиви), комунікативне та прагматичне значення яких полягає в наданні прохання про вибачення відтітку ввічливості, зниженні негативного впливу на адресата, переконуванні в щирості адресанта, істинності його висловлення [15: 9]. При цьому вибір апелятива – звертання на ім'я, подвоєні форми імен, прізвища, терміни спорідненості, титули, гіпокористики – продиктований комунікативно-прагматичною настановою, ступенем близькості між співрозмовниками, глибиною розбрату, що виник між ними, а також їхнім соціальним статусом [14: 10].

У разі "прийняття" вибачень адресат дає свою згоду на примирення і поновлення нормальних стосунків. Його репліка-реакція, як правило, містить дієслова *прощати, вибачати, пробачати, дарувати, не гніватися, не сердитися* та ін. у формі першої особи однини / множини теперішнього часу інколи з текстом-роз'ясненням і прислівниками *добре, гаразд* самостійно або з підсилювальною часткою *ну*, напр.: – *Милий мій, не гнівайся! Я, їй-бо, проти волі образила тебе. – Добре, а на тебе не гніваюсь!* (М. Хвильовий); – *Спасибі тобі і прости нас, Кравчина. – Прощаю. Все прощаю... Усі ми, зрештою, однакові* (О. Довженко); – *Пробачте... – Пробачаю* (Л. Дмитерко); – *У такому разі вибачте. – Вибачаю. За віщо? – За те, що напочатку я послав вас був до чорта. Вас не можна було посилати до чорта, і я каюсь. – Дарую* (І. Костецький).

Крім спеціалізованих маркерів вираження, примирення може актуалізуватися етикетними фразами на зразок *прошу, будь ласка*, напр.: – *...Пробачте ласкаво. – Прошу* (О. Довженко); – *Пробачте. – О, будьте ласкаві* (Л. Дмитерко).

Реакцією примирення також виступає комбінація підсилювальних часток *ну і що* з особовим займенником другої особи; а побутова сфера діалогічного мовлення обслуговується реченнями на зразок [*Ну так тому і бути, Ну, буде, буде* (що передають відтінок менш бажаного порозуміння), напр.: – *Прости мені, сестро... – Ну що ти, Христе...* (О. Довженко); – *Ну, не сердьтесь, Олександрє Івановичу. – Ну, там як хочеш... мені надійло, сам вже не маненький...* (Т. Сулима).

Існування в діалозі правил етикету зумовлює вживання в реактивних репліках маркерів на позначення дотримання співрозмовниками постулатів християнської моралі, при цьому комунікативний акт примирення стає свого роду ритуалом, напр.: – *Савко, прости мене! – Бог простить. – У другий раз! – Бог простить. – Прости утретє! – Бог простить* (О. Довженко).

Дотримання мовцями соціальних і комунікативних правил орієнтує їх на випередження конфліктних ситуацій або якнайшвидше порозуміння, бажання одразу помиритися та не задавнювати суперечку. У процесі діалогу важливо поглянути на світ очима співрозмовника, зрозуміти його та причини конфлікту, а отже, пробачити. Саме тому реактивні висловлення містять дієслова мислення та сприймання на зразок *вірю, розумію, знаю*. При цьому елемент власне пробачення виражений імпліцитно й домислюється комунікативним партнером, напр.: – *Я гадаю, Б'янку, ти розумієш мій душевний стан і прости мені, що я тебе примусив так*

довго чекати. – **Я тебе розумію**; – **Невже ти образився?.. Коли так, то другий раз прошу пробачення і заявляю: я пожартував. – Я знаю, що ти пожартував** (М. Хвильовий).

Крім експліцитного способу вираження, взаємне примирення може виражатися імпліцитно, часто у формі зустрічного питання, напр.: – **Я офіційно вибачаюсь перед вами. – Е, що там, така в тебе робота** (О. Коломієць); – **Не гнівайтесь, почула вашу згадку! Я з таких, як і ви, тільки гірше було мені. По неправді судила, і не в той бік, що ви, не про добре, а про лихе. – Чого гніватись? Бідною стулені докунпи** (В. Барка); – **Ви ж на нас серця не майте... Так уже воно склалося... – А чого б це я на вас гнівалася?** (А. Дімаров).

Широта експліцитних та імпліцитних засобів діалогу зі значенням примирення дозволяє говорити про різні його субвідтинки: від ширкої згоди як бажання якнайшвидшого примирення (1) до умов, за дотримання яких примирення можливе (2), напр.: (1) – **Пробачте, але це моє переконання. І я цілком щиро... – Забудемо про це** (Л. Дмитерко); (2) – **Милий мій, не гнівайся! Я, йі-бо, проти волі образила тебе. – Добре, я на тебе не гніваюсь! Але все-таки ти мені мусиш сказати: ти вийшла заміж чи ні?** (М. Хвильовий).

Як і будь-яка інша комунікативна ситуація, дискурс зі значенням примирення містить невербальні знаки і символи, які виконують у ньому дві функції: "1. експлікація ідеї примирення; 2. вираження емоцій, що супроводжують мовленнєвий акт примирення" [14: 10]. Встановлено, що невербальними складовими в комунікативній ситуації примирення виступають кінесична, мімічна, просодична підсистеми, а також підсистема психофізіологічних реакцій. Це, напр., такі знаки й символи, як сконфужена ввічлива посмішка, не спрямований на співрозмовника погляд очей, що "бігають", жести-дотики, поцілунки, опускання голови /рук, падіння на коліна, зміна кольору шкіри, плач тощо. Ці знаки є свідомством збудженого, нервового стану мовців, що визнають свою провину, їхнього страху та сорому, а також функціонують як закріплення акту примирення [14: 10-12]. Невербальні одиниці можуть використовуватися мовцями в різноманітних комбінаціях, а також обопільно чи лише одним із співрозмовників. Крім того, вибір мовцями несловесних знаків у комунікативній ситуації примирення варіюється залежно від їхніх соціальних і комунікативних ролей. Найбільш широкий спектр невербальних знаків у комуніканта в ролі Дорослого; мовець у ролі Дитини послуговується лише мімічними одиницями й проявами психофізіологічних реакцій; до невербального репертуару Батька входять жести-дотики, а також можливості інтонації [14: 14].

Насамкінець зауважимо, що у визначенні "меж" конфліктних ситуацій і стратегій виходу із них існують певні труднощі. О. А. Романов з цього приводу зазначає: "Наявність конфронтаційних проявів стосовно певних дій ... співрозмовника ... ще не свідчить про те, що співрозмовники конфліктують. Добре відомо, що на будь-якій стадії діалогу партнери можуть боротися за ініціативу, за лідерство в реалізації своєї мети, протидіючи (мовленнєвим – В. Н.) крокам свого співрозмовника, але не вступаючи з ним у конфлікт. Напр., відмовляючи партнеру в проханні, мовець не ставить за мету створити конфлікт, а бажає за певних умов уточнити його позицію або показати недоречність висловленого прохання тощо" [2]. Так само існують неприємні для обох партнерів комунікативні ситуації, що не потребують ані прохання про пробачення, ані реакції-вибачення на нього. Ці ситуації або непередбачувані та випадкові, або ж заплановані обопільно. Напр., стоматолог може не вибачатися перед пацієнтом за біль, оскільки біль планується обопільно [8: 84]. Отже, комунікативна ситуація примирення виступає взаємодією двох висловлень співрозмовників – прохання адресанта про примирення та згоди адресата це прохання прийняти. Спеціалізованими лексико-граматичними засобами вираження примирення виступають дієслова зі значенням вибачення самостійно або в комбінаціях із роз'яснювальним текстом, з прислівниками чи з підсилювальною часткою *ну*; вислови зі значенням примирення; етикетні фрази. Неспеціалізованим засобом актуалізації примирення є питальні речення. Невербальний рівень комунікативної ситуації примирення обслуговують кінесичні, мімічні, просодичні, проксемічні та психофізіологічні одиниці, вибір яких варіюється від соціальних і комунікативних ролей учасників дискурсу, а також обраних ними мовленнєвих стратегій, тактик і прийомів впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Фролова І. Є. Вербалізований конфлікт в контексті культури / І. Є. Фролова // Вісник СумДУ. – № 11 (95). – 2006. – С. 77–82.
2. Романов А. А. Вербальный конфликт в диалогической "игре" / А. А. Романов // Человек играющий / Homo Ludens : Язык, личность, социум. – Москва–Тверь, 1999. – С. 12–25.
3. Дудченко В. С. Трансформация конфликта / В. С. Дудченко // В контексте конфликтологии : диагностика и методология управления конфликтной ситуацией. – М., 2001. – № 3. – 176 с.
4. Корольова А. В. Стратегії і тактики комунікативної поведінки учасників спілкування в ситуаціях конфлікту [зб. наук. праць] / А. В. Корольова // Studia Linguistica. – 2008. – Вип. 1. – С. 48–54.
5. Дорда С. В. Вибачення у мовній картині світу / С. В. Дорда // Сучасна картина світу : інтеграція наукового та позанаукового знання. – Суми, 2002. – С. 158–163.
6. Бутенко Н. Ю. Комунікативна майстерність викладача : [навч. посібник] / Н. Ю. Бутенко. – К. : КНЕУ, 2005. – 336 с.
7. Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів / А. Т. Ішмуратов. – К. : Наукова думка, 1996. – 190 с.
8. Почепцов Г. Г. Комунікативні аспекти семантики / Г. Г. Почепцов. – К. : Наука, 1987. – 131 с.
9. Білоус М. Чарівні слова / М. Білоус // Урок української. – 2002. – № 10. – С. 36–39.
10. Богдан С. К. Мовний етикет українців : традиції і сучасність / С. К. Богдан. – К. : Рідна мова, 1998. – 475 с.
11. Алексенко С. Ф. Варіативність інтонаційної моделі висловлення-вибачення у мовленнєвій комунікації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / С. Ф. Алексенко. – Київ, 2004. – 20 с.
12. Буренко Т. М. Конфігурація мовленнєвих актів вибачення в англійському дискурсі (діахронічний аналіз) / Т. М. Буренко // Вісник ХНУ. – 2009. – № 848. – С. 97–102.

13. Баландіна Н. До проблеми опису етикетних перформативів у словниках (чесько-українські паралелі) / Н. Баландіна, М. Степаненко // *Eslavistica Complutense*. – 2007. – № 7. – С. 63–76.
14. Божко Г. П. Мовленнєві тактики в репертуарі російської мовної особистості (на матеріалі комунікативної ситуації "примирення"): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 "Російська мова" / Г. П. Божко. – Київ, 2003. – 18 с.
15. Скаляничук О. С. Засоби реалізації ввічливості в сучасній англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / О. С. Скаляничук. – Київ, 1995. – 20 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Frolova I. Ye. Verbalizovanyi konflikt v konteksti kul'tury [Verbalized Conflict in the Cultural Context] / I. Ye. Frolova // *Visnyk SumDU*. – 2006. – № 11 (95). – S. 77–82.
2. Romanov A. A. Verbal'nyi konflikt v dialogicheskoi "igre" [Verbal Conflict in the Dialogical "Game"] / A. A. Romanov // *Chelovek igraushchii / Homo Ludens : Yazyk, lichnost', sotsium* [A Playing Man / Homo Ludens : Language, Personality, Society]. – Moskva–Tver', 1999. – S. 12–25.
3. Dudchenko V. S. Transformatsiia konflikta [Conflict Transformation] / V. S. Dudchenko // *V kontekste konfliktologii : diagnostika i metodologiiia upravleniia konfliktnoi situatsiei* [In the Context of Conflictology : Diagnostics and Methodology of the Conflict Situation Management]. – M., 2001. – № 3. – 176 s.
4. Koroliova A. V. Strategii i taktyky komunikativnoi povedinky uchasnykiv spilkuvannia v sytuatsiiakh konfliktu [Strategies and Tactics of the Communicative Behaviour of the Interlocutors in the Conflict Situations] : [zb. nauk. prats'] / A. V. Koroliova // *Studia Linguistica* [Studia Linguistica]. – 2008. – Vyp. 1. – S. 48–54.
5. Dorda S. V. Vybachennia u movnii kartyni svitu [Apology in the Language World Model] / S. V. Dorda // *Suchasna kartyna svitu : integratsiia naukovogo ta pozanaukovogo znannia* [Modern Picture of the World : Integration of the Scientific Knowledge]. – Sumy, 2002. – S. 158–163.
6. Butenko N. Yu. Komunikativna maisternist' vykladacha [Communicative Skill of a Teacher] : [navch. posibnyk] / N. Yu. Butenko. – K. : KNEU, 2005. – 336 s.
7. Ishmuratov A. T. Konflikt i zgoda. Osnovy kognityvnoi teorii konfliktiv [Conflict and Consent. Principles of Cognitive Conflict Theory] / A. T. Ishmuratov. – K. : Naukova dumka, 1996. – 190 s.
8. Pocheptsov G. G. Komunikativni aspekty semantky [Communicative Aspects of Semantics] / G. G. Pocheptsov. – K. : Nauka, 1987. – 131 s.
9. Bilous M. Charivni slova [The Magic Words] / M. Bilous // *Urok ukrains'koi* [Ukrainian Language]. – 2002. – № 10. – S. 36–39.
10. Bogdan S. K. Movnyi etyket ukrainsiv : tradytsii i suchasnist' [The Ukrainian Speech Etiquette : Traditions and Modernity] / S. K. Bogdan. – K. : Ridna mova, 1998. – 475 s.
11. Aleksenko S. F. Variativnist' intonatsiinoi modeli vyslovlennia-vybachennia u movlennevi komunikatsii [Variation of Intonational Patterns of the Apology Utterance in Speech] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germs'ki movy" / S. F. Aleksenko. – Kyiv, 2004. – 20 s.
12. Burenko T. M. Konfiguratsiia movlennevykh aktiv vybachennia v anglomovnomu dyskursi (diakhronichniy analiz) [Configuration of Apology Speech Acts in the English Discourse (Diachronic Analysis)] / T. M. Burenko // *Visnyk HNU* [KHNU Journal]. – 2009. – № 848. – S. 97–102.
13. Balandina N. Do problemy opysu etyketnykh performatyviv u slovnykakh (ches'ko-ukrains'ki paraleli) [On the Problem of Description of Etiquette Performatives in the Dictionaries (Czech-Ukrainian Parallel)] / N. Balandina, M. Stepanenko // *[Eslavistica Complutense]*. – 2007. – № 7. – S. 63–76.
14. Bozhko G. P. Movlennevi taktyky v repertuari rosiis'koi movnoi osobystosti (na materialii komunikativnoi sytuatsii "prymyrennia") [Speech Tactics in the Repertoire of Russian Linguistic Personality (on the Material of the Communicative Situation "Reconciliation")]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.02.02 "Rosiiis'ka mova" / G. P. Bozhko. – K., 2003. – 18 s.
15. Skalianchuk O. S. Zasoby realizatsii vichlyvosti v suchasni anglis'kii movi [Means of Politeness in the Modern English Language] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.02.04 "Germs'ki movy" / O. S. Skalianchuk. – Kyiv, 1995. – 20 s.

Матеріал надійшов до редакції 27.03. 2013 р.

Войцеховская Н. К. Примирение как способ преодоления конфликтного речевого взаимодействия.

В статье рассмотрены некоторые социальные и лингвистические особенности коммуникативной ситуации примирения; описаны стратегии, тактики и приемы ее реализации; определены специализированные и дополнительные средства выражения просьбы о прощении и согласия эту просьбу принять; проанализированы некоторые невербальные маркеры, сопровождающие диалог со значением примирения; а также охарактеризованы место и функции коммуникативной ситуации примирения в конфликтном дискурсе.

Voitsekhivska N. K. Reconciliation as a Way of Overcoming the Conflict Interaction.

With focus on the social and linguistic peculiarities of the communicative situation "reconciliation", the article considers explicit / implicit apology verbal strategies, tactics and techniques, used by a reconciliation initiator. The aim of the author is also to describe specialized / auxiliary means of expressing a request for an apology, as well as the place and function of reconciliation in the conflict discourse. The study allows defining peculiarities of prosodic, kinesthetic, mimic, proxemics means of nonverbal communication which are used to convey consent for the request of reconciliation. The theoretical positions and thoughts are illustrated by the examples from the Ukrainian literature of XIX-XXI centuries.